

سلامت و امنیت غذایی و الگوی غذایی صحیح در زندگی سالم خانوادگی با تأکید بر آموزه‌های اسلامی

مجید حاجی فرجی^{۱*}

چکیده

زمینه و هدف: دسترسی فیزیکی و اقتصادی همه مردم در تمام زمان‌ها به غذای کافی، سالم و مغذی تعریف جهانی از امنیت غذایی است و غذای در دسترس، نیازهای رژیم تغذیه‌ای سازگار با ترجیحات آنان را برای یک زندگی فعال و سالم فراهم می‌سازد. در این راستا برخورداری از یک الگوی سالم غذایی در خانواده می‌تواند در ارتقای این وضعیت کمکی شایسته نماید. بهداشت و سلامت در فرهنگ اسلام از مقوله‌های بسیار ارزشمند است. یکی از رویکردهای قرآن، توصیه‌های تغذیه‌ای آن در آیات متعدد است، هدف از این پژوهش، معرفی بهداشت و سلامت تغذیه‌ای و نقش آموزه‌های قرآنی و احادیث در ارتباط با سلامت انسان است. **روش:** پژوهش حاضر مبتنی بر روش توصیفی و مفهومی است. ابتدا با مراجعه به منابع تفسیری قرآن و حدیث، و نیز جستجو در بانک‌های اطلاعاتی، اطلاعات لازم گردآوری و سپس مطالب مذکور با توجه به اهداف پژوهش، جمع‌بندی شد. **یافته‌ها:** آموزه‌های تغذیه و بهداشت در اسلام با معرفی الگویی سالم و متناسب برای حصول سلامت جسم مبتنی بر تنوع غذایی، ایمنی، پاک‌ی و حلیت غذا، معنویت در سلامت، آرامش روان و خلق نیکو را دنبال می‌کند. امنیت غذایی پایدار براساس امکان دسترسی و توزیع عادلانه غذا در جامعه اسلامی، به‌ویژه برای خانواده‌های کم درآمد و آسیب‌پذیر از دیگر آموزه‌های قرآن و حدیث است. **نتیجه‌گیری:** با توجه به تأکید آموزه‌های قرآنی و احادیث، الگوی تغذیه سالم بایستی در بردارنده شاخص‌های جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی باشد. از این روست که حاکمان و سیاست‌گذاران جوامع اسلامی بایستی با توجه به شاخص‌های مذکور و اصول توصیه شده در ایجاد و ارتقای سلامت و امنیت تغذیه‌ای جدیت نمایند.

کلید واژه‌ها: امنیت غذایی، بهداشت روانی، تغذیه، رفتار تغذیه‌ای، معنویت

مقدمه

مصرف غذای پاک و حلال دعوت می‌کند: پس شما (مؤمنان از حال آن‌ها عبرت بگیرید) و از آنچه خدا روزی حلال و طیب شما قرار داده تناول کنید و شکر نعمت خدا به جای آورید اگر به راستی خدا را می‌پرستید. آموزه‌های قرآن ضمن تأکید بر الگوی سالم تغذیه افراد در خانواده، مبتنی بر جامع‌نگری در سلامت و بهداشت تغذیه جامعه است.

روش‌ها

پژوهش حاضر مبتنی بر روش تحلیلی اسنادی و مفهومی است. در این راستا، ابتدا با مراجعه به منابع دست اول از قبیل کتاب‌های معجم قرآنی، تفاسیر قرآنی از قبیل المیزان، نمونه و نیز منابع حدیثی،

از جمله عوامل تأمین‌کننده سلامت، الگوی سالم تغذیه است. از دیرباز انسان در پی زندگی سالم و طولانی‌تر با روش صحیح تغذیه بوده است (۱). امنیت غذایی در جامعه زمانی تأمین می‌شود که سرانه سبب غذایی خانواده به صورت صحیح انتخاب و برای افراد خانواده کافی و به صورت صحیح تهیه شود تا عناصر و مواد غذایی سالم و صحیح به سلول‌ها و اندام‌های بدن برسد (۲). یکی از این رهنمودهای قرآنی در مورد سلامت، بهداشت تغذیه است. خداوند در قرآن کریم به انسان سفارش کرده است که در غذای خود دقت نماید: "فلینظر الانسان الی طعامه" (۳) و در آیه ۱۱۴ سوره نحل، آن‌ها را به

۱. *نویسنده مسئول: دانشیار تغذیه، انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، عضو فرهنگستان علوم پزشکی کشور

وَأَمَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ؛ همان کس که آن‌ها را از گرسنگی نجات داد و از ترس و ناامنی ایمن ساخت.

امام رضا علیه‌السلام فرمود: "فانّ صلاح البدن و قوامه یكون بالطعام والشراب و فساده یكون بهما؛ سلامتی و پایداری بدن و همچنین بیماری آن به غذا و نوشیدنی است."

تأثیر غذا و تغذیه بر اخلاق و رفتار

خداوند بین تغذیه کافران و مومنان تفاوت قائل شده است. قرآن در آیه ۱۲ سوره محمد در مورد کافران می‌فرماید: "وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ" کافران همواره سرگرم بهره‌گیری از آکالا و لذت‌های زودگذر [دنیا]ند و می‌خورند، همان‌گونه که چهارپایان می‌خورند. توضیح آنکه حیوانات علف می‌خورند بی‌آنکه بدانند از کجا آمده، حلال است یا حرام؟ غصبی است یا مباح؟ کافران نیز غذا می‌خورند بی‌آنکه به رجس و پلیدی و حلال و حرام بودن آن توجه داشته باشند. لذا فرجام مشابه‌ای دارند.

ولی مؤمنان که به تأثیر اخلاقی و معنوی غذا توجه دارند، مقید به رعایت غذای پاکیزه و حلال می‌باشند. مردی خدمت پیامبر صلی‌الله علیه‌وآله گفت: دوست دارم دعا برایم مستجاب شود، حضرت فرمود: "غذای خود را پاکیزه کن و از هرگونه غذای حرام بپرهیز."

یکی از رفتارهای معنوی آن است که هر انسان مومنی به تغذیه خود توجه کند. آیات متعددی مومنان را دعوت به غذای حلال می‌کند (۵): آیه ۱۱۴ سوره نحل آمده: "فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا". پس از آنچه خداوند روزی شما حلال کرده است، حلال و پاکیزه بخورید. دعوت قرآن به غذای طیب در برخی موارد نیز با مفهوم حلال بودن آمیخته است. آیه ۱۵۷ سوره اعراف می‌فرماید: "يَحِلُّ لِهَمِ الطَّيِّبَاتِ وَيَحْرَمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثُ". چیزهای پاکیزه را بر آنان حلال و چیزهای ناپاک را بر آنان حرام می‌گرداند.

خداوند در آیات دیگری از قرآن کریم مانند ۱۴۲ انعام به معرفی چارپایان حلال گوشت می‌پردازد: "وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَ فَرْشًا كَلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ". از نگاه قرآن در آیه ۱۶۸ سوره بقره، توجه به غذای حلال و پرهیز از غذای حرام، نتایج معنوی خاصی از قبیل تقوا پیشگی و دوری از شیطان را بدنبال دارد. چنانکه در روایات آمده است که غذای حلال، استجاب دعا را محقق می‌سازد (۶).

لذا به مؤمنان دستور داده شده فقط از غذاهای پاکیزه و حلال استفاده کنند. چنانکه در آیه ۱۷۲ سوره بقره آمده است: "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنِ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ". ای اهل ایمان، روزی حلال و پاکیزه‌ای که ما نصیب شما کرده‌ایم بخورید و شکر خدا به جای آرید اگر شما خالص خدا را می‌پرستید. در برخی آیات ارتباط تنگاتنگی بین غذای پاکیزه و عمل صالح دیده می‌شود. آیه ۵۱ سوره

اطلاعات لازم مبتنی بر سؤالات تحقیق گردآوری شد. در ادامه از طریق کلید واژه‌های تغذیه، غذای پاک، سلامت، آموزه وحیانی، معنویت و آرامش روان مقالات مورد نظر از بانک‌های اطلاعاتی استخراج و در نهایت مطالب گردآوری شده با توجه به اهداف و سؤالات پژوهش دسته‌بندی و جمع‌بندی شد. در این راستا، ابتدا جایگاه تغذیه در آموزه وحیانی تبیین و سپس اصول و رهنمودهای بهداشت تغذیه و غذای سالم و پاک در ابعاد مختلف جسمی، روانی، معنوی و اجتماعی از منظر آموزه‌های اسلام مورد بررسی قرار گرفت.

غذا و تغذیه در آموزه‌های دینی همچون سایر موضوعات، مورد توجه قرار گرفته است. مبدأ پیدایش غذا از جانب خداوند است که برای تندرستی، تداوم حیات و توانمندی در انجام تکالیف به انسان عطا شده است. قریب به ۲۵۰ آیه قرآنی و ده‌ها روایت از معصومین علیهم‌السلام بر اهمیت غذا و تغذیه دلالت می‌کنند. آداب تغذیه یکی از مسائلی است که اسلام در مورد آن صحبت کرده است و روایات بسیاری در این مورد وجود دارد. از جمله مسائلی که در این روایات به آن پرداخته شده است این است که غذا چه تأثیری در روان انسان و رفتار او دارد، غذا چگونه باید صرف شود، چه غذاهایی مناسب است و چه غذاهایی مناسب نیست و زمان مناسب غذا خوردن چیست. همچنین از قرآن مجید می‌توان مطالب متعددی در این مورد استخراج کرد.

جایگاه تغذیه

در قرآن کریم واژه تغذیه و غذا یا مشتقاتی از این دو واژه عیناً نیامده است ولی الفاظ و کلماتی که به نحوی می‌تواند با مسائل تغذیه در ارتباط باشد، همچون آکل، شرب و طعام فراوان به چشم می‌خورد، به طوری که از ماده «اکل» که به معنای خوردن است، ۱۰۹ مورد با ۳۰ اشتقاق آمده است (۴).

اهمیت غذا

نیاز انسان به غذا، مهم‌ترین و حیاتی‌ترین نیاز روزمره اوست که از تولد تا مرگ وی را همراهی می‌کند و حتی انبیا و اولیاء الهی نیز از این قاعده مستثنی نیستند. رشد، طول عمر، تندرستی، آرامش اعصاب و روان، خلق‌وخوی و رفتار، توانمندی و قدرت، تکثیر نسل و تولید مثل ... همه به نوعی وامدار تغذیه سالم هستند.

پنجمین سوره قرآن به مائده (سفره غذایی) از صفات خداوند، رزاق و معطم بودن، سوگند خداوند به غذا (والتین والزیتون)، درخواست مائده آسمانی توسط حضرت عیسی علیه‌السلام و درخواست غذا توسط حضرت موسی علیه‌السلام هر کدام مهر تأییدی بر اهمیت غذا و تغذیه می‌باشند. همچنین خداوند بر اهل مکه به دو چیز منت می‌نهد: "غذا و امنیت". قرآن مجید در آیه ۴ سوره قریش می‌فرماید: "الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ

رزقناکم و اشکروا الله ان کنتم اياه تعبدون". شکرگزاری از نعمت الهی از آثار روانی معرفت الهی است.

روایات زیادی بر رابطه تغذیه و اخلاق دلالت دارد. امام رضا (ع) در حدیثی می‌فرماید: حرام بودن مردار برای آن است که باعث بد اخلاقی، عصبانیت، قساوت قلب و از بین رفتن مهر و عطوفت می‌شود (۷). از روایت فوق استنتاج می‌شود که خوردن غذای حرام، انسان را آماده پذیرش صفات منفی کرده و مسیر انسان را به طرف بدی‌ها تعیین خواهد کرد. رهکردهایی که از آن می‌توان به عنوان جهت‌گیری بهداشت تغذیه‌ای در راستای حفظ، تأمین و ارتقای سلامت ذکر کرد.

به‌طور کلی شاید بتوان با یک برآورد ساده آیاتی را که بیانگر جهت‌گیری رهکردهای تغذیه‌ای وحیانی به سوی سلامت جسمانی باشد، بر چند دسته مختلف به قرار زیر تقسیم کرد:

۱. استفاده از غذای سالم و ایمن از اهمیت بسیار زیادی در سلامت انسان برخوردار است. در زندگی کنونی، بخش قابل‌توجهی از مشکلات مردم، ناشی از عدم مصرف غذای سالم است. در آیات متعددی از قرآن در خصوص استفاده از مواد غذایی سالم تأکید شده است: "یسئالونک ماذا احلّ لهم قُل احلّ لکم الطیبات" ای پیامبر از تو می‌پرسند که چه بر آن‌ها حلال است؟ بگو چیزهای پاکیزه بر شما حلال است (سوره مائده- ۴). طیب نقطه مقابل خبیث است، یعنی کالای مصرفی باید از اشیای نجس و یا متنجس، پاک باشد (۸). پس مقصود از غذای پاک، غذایی است که از مواد پاک و به دور از هرگونه آلودگی تهیه شده باشد.

۲. استفاده از غذاهای متنوع و گروه‌های گوناگون غذایی یکی از اصول اساسی تغذیه صحیح است. قرآن اصل تنوع را در آیات متعددی از جمله ۶۱ سوره بقره، ۳۲-۳۷ عبس و ۱۹-۲۹ مومنون مطرح می‌کند. آیاتی که در ارتباط مواد غذایی با منشأ گیاهی یا حیوانی نازل شده است. در قرآن حدود ۴۹ مورد از مواد غذایی با منشأ گیاهی یا ترکیب مواد قندی یاد شده است و جمعاً حدود ۱۶ بار هم از فراورده‌های حیوانی به عنوان مواد گوشتی مورد استفاده انسان نام برده است. ۱۰ بار از چهارپایان گیاه‌خواری که گوشت آن‌ها برای مصرف، حلال شده، ۲ بار از گوشت ماهی، ۲ بار از گوشت گوساله، یک بار از شیر و یک بار هم از عسل (۹). قرآن کریم در آیه ۹۶ سوره مائده، در میان گوشت‌ها بر مصرف ماهی تأکید خاص کرده است و از سوی دیگر در آیه ۹۶ سوره مؤمنون شیر و لبنیات را یکی از الطاف خداوند به انسان دانسته است.

۳. پایبندی به مصرف غذای مناسب، یکی از ارکان حصول سلامت جسمی است. در راستای تحقق الگوی غذایی مناسب، قرآن در آیه ۳۱ سوره اعراف بر رعایت تعادل در مصرف تأکید می‌ورزد: "کُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ". بخورید و بیاشامید و اسراف نکنید که او اسراف کاران را دوست ندارد.

مؤمنون می‌فرماید: "یا ایها الرُّسُلُ کُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاغْمَلُوا صَالِحًا"; از غذاهای پاکیزه بخورید و عمل صالح انجام دهید. زیرا همچنان که سخن پاکیزه، عمل صالح را به آسمان عروج می‌دهد، غذای پاکیزه نیز انسان را در جهت کسب کمالات معنوی و حفظ ارزش‌های اخلاقی یاری می‌بخشد و به مانند باران پاکیزه موجب رویش سبزه‌ها و گل‌های معطر در وجود آدمی می‌شود. اصحاب کهف که دغدغه حفظ ایمان و معنویت خود را داشتند، وقتی از خواب طولانی بیدار شدند به دنبال غذایی بودند که پاک و پاکیزه باشد و سبب خاموش شدن نور الهی در وجود آنان نشود.

پرهیز از غذای حرام یکی از اصول تغذیه قرآنی در تحقق سلامت معنوی پرهیز از محرّمات است. خوراکی‌های حرام دو گونه اند: الف - (آنچه حرمت ذاتی دارد مانند شراب در آیات ۹۰ و ۹۱ مائده، گوشت خوک، خون و مردار در آیات ۳ تا ۱۷۳ سوره بقره، ۱۴۵ انعام و ۱۱۵ نحل. ب - (آنچه حرمت عارضی دارد. نوعی از حرمت عارضی مربوط به غذاهایی که ذبح شرعی نشده است. در قرآن آمده است: "وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَيْهِ أَوْلِيَاءِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ". از آن چه نام خدا بر آن برده نشده نخورید این کار گناه است. قسمی دیگر از حرمت عارضی مربوط به آنچه از راه حرام به دست آمده باشد. از این موارد، تغذیه و ارتزاق از طریق حرام و تصرف نامشروع در اموال دیگران خصوصاً تصرف ناعادلانه در اموال ایتام است. قرآن کریم در این رابطه در آیه ۴۸ سوره نساء می‌فرماید: "إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا". کسانی که اموال یتیمان را از روی ظلم و ستم می‌خورند، تنها آتش می‌خورند و به زودی به آتش سوزانی می‌سوزند.

امام حسین علیه‌السلام با اشاره به یکی از علل رفتار پست و ناهنجار کوفیان در کربلا می‌فرماید: "قد ملئت بطونکم من الحرام"; شکم‌های شما از حرام پر شده است. امام رضا علیه‌السلام فرمود: «بدان که نیرو و توان و روح و روان، تابع مزاج بدن‌ها می‌باشد. توضیح روایت آن که مراد از نفوس، روح انسان است که چون مرغی اسیر قفس تن اوست. به هر اندازه که مزاج و جسم او سالم باشد، روح او نیز سالم و کامل‌تر خواهد بود. روح سالم در بدن سالم است.

تغذیه و سلامت روان

یکی از رهکردهای قرآنی در تحقق سلامت روان، تغذیه صحیح است. تغذیه صحیح از نگاه آموزه وحیانی، پیامدهایی از قبیل آرامش روان، ارضای حس خضوع، اخلاق‌مداری را به دنبال دارد. حس خضوع نسبت به موجودی برتر است. چنین نیازی با دعوت قرآن کریم به شکرگزاری برطرف می‌شود. در آیه ۱۵ سوره سبأ قرآن آمده است: "کلوا من رزق ربکم و اشکروا". از روزی پروردگارتان بخورید و او را سپاس گزایید. و نیز در آیه ۱۷۲ سوره بقره آمده: "کلوا من طیبات،

در تبیین رمز سلامتی روح و جسم می‌توان گفت: سلامتی روح، تابع سلامتی تن است و سلامتی تن تابع غذا و تغذیه سالم، پس سلامتی روح، تابع غذا و تغذیه سالم می‌باشد.

حضرت علی علیه‌السلام می‌فرماید: "مَنْ أَقَلَّ أَكَلَهُ صَفَى فِكْرُهُ"؛ کسی که خوراکش اندک باشد، فکر و اندیشه‌اش پاک شود». این روایت زیبا یادآور آن است که عواطف انسان در حالت گرسنگی اندک، رقیق‌تر و هوش و حواس او بیدارتر است. در واقع، یکی از عواملی که رشد فکری را متوقف می‌کند، زیاده‌روی در تغذیه است.

لقمان حکیم به پسرش فرمود: با پرخوری، فکر به خواب می‌رود و زبان حکمت گنگ می‌شود و اعضا از انجام دادن وظیفه عبادتی خود بازمی‌ماند». درباره مورثانه نوشته‌اند که چون به کمبود نفرت در یکی از قسمت‌ها بر می‌خورد، با دادن غذای مخصوص همان نوع ویژه از نفرت مورد نظر را به وجود می‌آورد. امروزه نیز این فرضیه مطرح است که آیا بشر می‌تواند با نوع غذا، فرزندان هشیارتر و باایمان پرورش دهد یا نه البته در اسلام، این موضوع به اثبات رسیده است که انسان می‌تواند، با انتخاب غذای حلال و منزه ویژگی‌های شخصیتی دلخواه را در فرزندان خود ایجاد کند (۱۰).

تغذیه و سلامت اجتماعی

یکی از ویژگی‌های جامعه سالم، امنیت غذایی است. از شاخص‌های امنیت غذایی در هر جامعه فراهم بودن غذا، دسترسی یکسان و متناسب و عادلانه به غذای ایمن و قابل دستیابی بودن آن، توسط همه انسان‌ها است. حقیقتی که خداوند در آیه ۱۲۶ سوره بقره بدان اشاره دارد. "به خاطر بیاور هنگامی که ابراهیم عرض کرد: پروردگارا این سرزمین را شهر امن مکه قرار ده و اینکه اهل دین که به خدا و روز جزا ایمان آورده‌اند از ثمرات گوناگون روزی بخش".

درآمد خانواده از عوامل مهم در تأمین امنیت غذایی در یک نظام اجتماعی است. عامل مهم دیگر در تأمین امنیت غذایی جامعه، سواد غذا و تغذیه خانواده‌ها به خصوص زنان در نحوه تخصیص بودجه برای تهیه بهترین نوع غذای در دسترس و چگونگی تقسیم آن در خانواده است. امنیت غذایی زمانی تأمین می‌شود که سرانه سبب غذایی خانواده به صورت صحیح و به مقدار کافی، برای افراد خانواده انتخاب و تهیه شود تا عناصر و مواد غذایی سالم و صحیح به سلول‌ها برسد.

ناامنی غذایی در اقشار کم درآمد جامعه و به‌ویژه در خانوارهای زن سرپرست شیوع بیشتری دارد. از آن جایی که یکی از عوامل اصلی در نامناسب بودن سبب غذایی هر خانوار، توزیع نامناسب آن بین اعضای خانوار، عدم شناخت گروه‌های غذایی و نیاز بدن به هر کدام از گروه‌ها و در اولویت قراردادن بعضی از آن‌هاست؛ بنابراین نقش آموزش در ارتقای فرهنگ سواد غذا و تغذیه جامعه، به‌ویژه زنان ارزشمند است. فقر اقتصادی موجب محرومیت افراد، به خصوص زنان از حداقل منابع پولی برای

دسترسی به سبب غذایی استاندارد می‌شود. سوءتغذیه و گرسنگی در جامعه افزایش می‌یابد و تعداد کسانی که هر روز در اثر فقر سلامت‌شان به خطر می‌افتد، افزایش می‌یابد. میزان مصرف گروه‌های اصلی غذایی از نظر قیمت با میزان درآمد خانواده ارتباط مستقیم دارد؛ به نحوی که میزان مصرف غلات کربوهیدرات مواد قندی و چربی که مواد غذایی ارزان هستند، بیشتر از حداقل نیاز روزانه شده و میزان مصرف پروتئین، میوه، شیر و لبنیات کم تر می‌شود. این موضوع حاکی از پایین بودن قدرت خرید و فقر فرهنگ صحیح غذا و تغذیه است. زنان و مادران در خانواده‌هایی که بدلیل مواجهه با مشکل مالی، دسترسی و بهره‌مندی کافی از مواد غذایی مناسب ندارند، با تقلیل کمی و کیفی غذای خانوار و همچنین کاهش سهم دریافت غذایی خود، سعی در جبران ناامنی غذایی کودکان خود می‌شوند و این تهدیدی جدی برای سلامت مادران و زنان است که به تدریج دیگر اعضای خانواده را نیز مبتلا می‌سازد. لذا توانمندسازی زنان به روش صحیح و ایمن می‌تواند در ارتقای امنیت غذایی خانوار به‌ویژه زن سرپرست سهم بسزایی داشته باشد.

از رهکردهای قرآن در تحقق امنیت غذایی، دعوت به توزیع عادلانه غذا در جامعه اسلامی است. در آیه ۱۴۱ سوره انعام آمده است: «از میوه آن‌ها هنگامی که به ثمر نشست بخورید ولی فراموش نکنید که به هنگام چیدن حق آن را باید ادا کنید». آیه مورد بحث دلالت بر این دارد که به مجرد آشکار شدن، میوه بر درختان و خوشه و دانه در زراعت‌ها، بهره‌گیری از آن مباح و جایز است و باید حق مستمندان پرداخت و ادای این حق باید در موقع چیدن میوه و درو کردن محصول صورت گیرد. انفاق رزق و اطعام به مستمندان را نیز می‌توان از جمله شاخص‌های سلامت اجتماعی در امر تغذیه به شمار آورد. موضوعی که بارها در قرآن کریم از جمله در آیه ۲۵۴ سوره بقره مورد تأکید قرار گرفته است: "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٍ وَلَا شَفَاعَةٍ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ"؛ ای اهل ایمان، از آنچه روزی شما کردیم انفاق کنید پیش از آنکه بیاید روزی که نه کسی (برای آسایش خود) چیزی تواند خرید و نه دوستی و شفاعتی به کار آید، و کافران (دریابند که) خود ستمکار بوده‌اند. همچنین در سوره یس آیه ۴۷ آمده: "وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُ إِنَّكُمْ إِيَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ". و چون به آن‌ها گویند که از آنچه خدا روزی شما قرار داده (چیزی برای خدا به فقیران) انفاق کنید، کافران به اهل ایمان جواب دهند آیا ما به کسی که اگر خدا می‌خواست به او هم روزی می‌داد اطعام و دستگیری کنیم؟ شما پیدا است که سخت در غلط و گمراهی هستید (و راه راست آن است که چنان که خدا به فقیران احسان نکرده ما هم نکنیم). هنگامی که سفره را می‌گسترانند، ملائک آن را احاطه می‌کنند. اگر بنده بسم‌الله بگوید، ملائکه می‌گویند: خدا برکت فرستد بر شما و بر طعام شما، سپس به شیطان

گوشت حیوانات حلال گوشت سرشار از پروتیین است که نیاز بدن را تأمین می‌کند و کمتر غذایی می‌تواند جایگزین آن شود. در آیات و روایات گوناگونی به خوردن گوشت سفارش شده است. قرآن کریم در آیه ۵ سوره نحل می‌فرماید: "وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ... وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ" خداوند چهارپایان را برای شما آفرید... و از گوشت آنها می‌خورید.

در روز عید قربان که حاجیان پس از اعمال سنگین مناسک نیاز به پروتیین دارند، خداوند در آیه ۲۹ سوره حج قرآن مجید به خوردن گوشت قربانی دستور داده است. "فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْبَآئِسَ الْفَقِيرَ"؛ و از گوشت آن‌ها (قربانی) بخورید و بینوای فقیر را اطعام کنید.

در جنگ خندق پس از خستگی سربازان اسلام در حفر خندق، دعوت کرد. در روایت آمده که رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: "خیر الادم فی الدنيا والاخره اللحم"؛ بهترین خوراکی در دنیا و آخرت گوشت است.

چرا که گوشت موجب روییدن گوشت بر بدن، توانمندی، قدرت بخشیدن به بینایی و شنوایی و... می‌شود. ترک گوشت فساد بدن را در پی دارد. از این رو رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: هر کس چهل روز گوشت نخورده باشد، پس باید پولی قرض کند و گوشت تهیه کرده و بخورد. همچنین امام صادق علیه‌السلام فرمود: "هر کس چهل روز خوردن گوشت را ترک کند، خلق و خوی او بد و زشت می‌شود". لیکن باید از افراط در خوردن گوشت و اعتیاد به آن پرهیز کرد. پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: "هر کس چهل روز (پشت سرهم) گوشت بخورد، سنگدل می‌شود". از روایات برمی‌آید که خوردن گوشت هر سه روز یک بار مناسب است. سبابی می‌گوید: از امام صادق علیه‌السلام درباره خوردن گوشت پرسیدم؟ فرمود: هر سه روز یک بار. از میان گوشت‌ها، به خوردن گوشت گوسفند و آبریان و پرندگان سفارش شده است. بهترین گوشت، گوشت تازه (لحم طریا) است و از خوردن گوشت خام و گوشت خشکیده نمک سود نهی شده است (۱۲). حدود ۱۳ روایت در مورد تخم مرغ وارد شده است. زرده تخم‌مرغ سبک و سفیده آن سنگین است. امام صادق علیه‌السلام فرمود: «تخم‌مرغ خوراکی سبک است. دلدادگی به گوشت را فرو می‌نشانند و عارضه‌های گوشت را هم ندارد».

نان، غلات، حبوبات و دانه‌ها

در آیه ۱۴۱ سوره انعام، قرآن به دانه‌ها و غلات تحت عنوان "زرع و حب" اشاره شده است. "وَهُوَ الَّذِي أَنشَأ... الزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكُلُهُ"؛ و اوست خدایی که (برای شما) انواع زراعت را پدید آورد که با هم متفاوتند و همچنین در آیه ۲۷ سوره عبس می‌فرماید: "فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا"؛ در آن (زمین) دانه‌ها رویاندیم.

دانه‌های غذایی، مایه اصلی تغذیه انسان و انواع حیوانات است. دانه‌هایی که اگر یک سال بر اثر خشکسالی قطع شود، قحطی و گرسنگی تمام جهان را فراخواهد گرفت. تعبیر به "حَبًّا" به صورت نکره یا دلیل بر اهمیت این ماده غذایی است و یا به تنوع دانه‌ها اشاره دارد.

می‌گویند: ای فاسق! بیرون برو، تو بر ایشان تسلطی نداری. بعد از پایان غذا خوردن، اگر الحمدلله بگویند، ملائکه می‌گویند: اینان کسانی هستند که شکر نعمتی را که خداوند به آن‌ها داده است به جای آورند.

زندگی پیچیده و پرمشغله امروزی باعث شده تا افراد به مهم‌ترین مسئله زندگی یعنی اصول تغذیه و سبک زندگی درست بی‌توجهی نمایند. این امر همچنین موجب شده مردم با بهانه‌هایی چون کمبود وقت و غرق شدن در زندگی، از یک رژیم غذایی متعادل که به تندرستی و سلامتی کمک می‌کند، غافل بمانند و در طول زندگی خود دچار بیماری‌های سخت جسمانی شوند. از این رو یکی از مشکلاتی که امروزه افراد در زندگی با آن روبه‌رو هستند، تنظیم رژیم غذایی یا سفره غذایی خانواده است. اغلب افراد به‌ویژه نوجوانان و جوانان، به مصرف غذاهای آماده گرایش پیدا کرده‌اند. این دسته از غذاها چون در دسترس بوده و پرنرژژی به شمار می‌روند، منجر به افزایش بیماری‌های مختلف می‌شود که ریشه در افزایش وزن و چاقی دارد. غذاهای آماده از میزان بالای چربی برخوردار بوده و میزان اسیدهای چرب اشباع شده این غذاها بالا است. علاوه بر آن، حاوی نمک زیادی هستند. همگی این موارد عاملی برای بروز بیماری‌های قلبی عروقی و انواع سرطان‌ها است. به عبارت ساده‌تر، شیوه زندگی و به‌کارگیری رژیم‌های غذایی غربی در ایجاد و افزایش شیوع بیماری‌های مختلف نقش دارد.

گروه‌های غذایی اصلی

همه پنج گروه اصلی غذایی شامل پروتیین‌ها، غلات، شیر و لبنیات، میوه و سبزیجات بایستی در سبد غذایی روزانه فرد وجود داشته باشد تا نیازهای او برای زندگی سالم تأمین شود. راهنماهای بالینی غذایی بر اهمیت پیروی از یک الگوی سالم غذایی متشکل از همه پنج گروه اصلی به عنوان بلوک‌های ساختمانی کلیدی به همراه چربی‌ها (اسیدهای چرب ضروری) تأکید دارند (۱۱).

گروه‌های غذایی مفید از منظر قرآن

در این بخش به اختصار به گروه‌های غذایی اصلی توصیه شده، اشاره می‌کنیم:

گوشت‌ها (پروتیین‌ها)

از میان چهارپایان؛ گوشت گوسفند، گاو، شتر، آهو و برخی دیگر از حیوانات حلال است و گوشت چهارپایان درنده خو، دارای دندان تیز و چنگال و ناخن‌های تیز مانند شیر، پلنگ، روباه، کفتار، شغال، گربه و... حرام است همچنین گوشت چهارپایان حلال گوشتی که ذبح اسلامی نشده و یا مردار شده‌اند، حرام است و از حیوانات دریایی، گوشت ماهی‌های پولک‌دار و میگو حلال است. گوشت پرندگان نیز حلال است جز پرندگانی که فاقد چینه‌دان و سنگدان و خار عقب پا هستند و یا مانند عقاب و کرکس دارای چنگال‌اند.

مریم- ۶۲). در روایات اسلامی نیز آمده است که غذای اصلی انسان، صبح و اول شب است و تغذیه بین روز حالت فرعی دارد.

روایات مربوط به وعده غذایی را می‌توان به چند دسته تقسیم کرد: برخی روایات به دو وعده اشاره دارند. امام صادق علیه‌السلام فرمود: صبحانه و شام بخور و در فاصله میان آن‌ها چیزی نخور، چرا که موجب تباهی تن است. برخی بر یک وعده و آن هم صبحانه تأکید دارند، امام صادق علیه‌السلام فرمود: مؤمن را بایسته است، تا غذا نخورده از خانه بیرون نرود، چرا که این کار به او استواری بیشتر می‌بخشد. برخی دیگر به خوردن شام به ویژه برای افراد سالخورده سفارش می‌کنند. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: من بر امت خویش از این بیمناکم که از واگذارن شام، پیری به سراغشان آید چرا که شام، موجب نیرومندی پیر و جوان است. امام علی و امام صادق علیه‌السلام فرمود: شام خوردن پیامبران، پس از تاریکی شب و پس از نماز عشا بوده است. امام رضا علیه‌السلام در روایتی هر ۸ ساعت یکبار وعده غذایی را از مجموع این چند دسته روایات چنین استنباط می‌شود که دو وعده غذایی یعنی اول روز و آخر روز برای خوردن غذا کافی است و چنانچه در میان روز گرسنه شد از میان وعده‌های غذایی استفاده کند.

یکی از معطلاتی که امروزه افراد مختلف در زندگی خود با آن مواجه هستند، عادت بدخوری است. ترک عادت پرخوری به مراتب راحت‌تر از بدخوری است. در کنار این روایات به روایاتی بر می‌خوریم که بحث گرسنگی و اشتها را ملاک می‌دانند و سلامتی انسان را در این می‌دانند که تا گرسنه نشده، غذا نخورد.

میزان خوردن غذا

افراط و تفریط در رساندن غذا به بدن هر دو ضرر و مفسده دارد. امام رضا علیه‌السلام با تشبیه بدن به زمین می‌فرماید: بدن انسان، بسان زمین پاک و آماده برای زراعت است که اگر در آبادانی و آبدهی بدان مراقبت شود به‌گونه‌ای که آب نه فراوان‌تر از نیاز بدان برسد تا آن را غرقاب و باتلاق کند و نه از اندازه کمتر باشد تا آن را به تشنگی گرفتار سازد، آبادانی‌اش استمرار می‌یابد، اما اگر از آن غفلت شود به تباهی می‌گراید و علف هرز در آن می‌روید؛ بدن چنین حکایتی دارد و تدبیر آن در خوراک و پوشاک چنین است.

امام علی علیه‌السلام فرمود: "عادت به پرخوری انواع دردها را به همراه دارد" و همچنین فرمود: از پرخوری پرهیز کنید، چرا که مایه تباهی تن است. امام علی علیه‌السلام به امام حسن علیه‌السلام فرمود: «اگر می‌خواهی سالم بمانی و از پزشک بی‌نیاز شوی، چهار امر را رعایت کن: اگر میل به غذا نداری نخور، تا زمانی که سیر نشده‌ای و اشتها باقی است، دست از غذا بکش. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: "کل و انت تشتهی و امسک و انت تشتهی"؛ زمانی که میل به غذا داری، غذا بخور و درحالی‌که هنوز میل و اشتها به خوردن داری، دست از خوردن بکش.

از میان دانه‌ها گندم، کاملترین و غنی‌ترین ماده غذایی است که جای بسیاری از غذاها را می‌گیرد. حضرت یوسف علیه‌السلام برای نجات مردم مصر از هفت سال قحطی به ذخیره سازی گندم پرداخت. امام رضا علیه‌السلام فرمود: «برتری نان جو برگندم، همانند برتری ما بر دیگران است».

میوه‌ها و سبزی‌ها

در سوره عبس آیات ۲۵ تا ۳۲ به هشت نوع مواد غذایی گیاهی و نباتی پرداخته است که حاکی از اهمیت و اولویت نباتات و میوه‌ها در تغذیه انسان‌هاست. میوه‌هایی چون: انگور، انار، خربزه، خرما، سیب، انجیر و... هر کدام از خواص زیادی برخوردارند که در روایات اسلامی به آن‌ها اشاره شده است. مثلاً: انار، موجب نورانیت قلب و دورکننده شیطان است، معده را پالایش می‌دهد، مقوی و نیرو بخش است، غذا را هضم می‌کند و سبب اعتدال طبع می‌شود.

انگور از میوه‌های بهشتی و یک غذای کامل و داروخانه طبیعی است، انجیر استحکام بخش استخوان‌ها، جلا بخش چشم و دل و برطرف‌کننده ضعف و فزاینده عقل و آرامش است، خربزه شفای دردها، شستشودهنده مثانه و معده و دارای هزار برکت می‌باشد. خرما، شفابخش، قوی‌کننده پشت، افزایش حلم و بردباری، سیرکننده و رفع‌کننده خستگی و هفتادودو خواص شفابخش در آن است.

پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: «سفره‌هایتان را به سبزی زینت بخشید زیرا خوردن سبزی با گفتن بسم‌الله، شیطان را می‌راند».

شیر و لبنیات

شیر از غذاهای بهشتی است که در سوره نحل آیه ۶۶ و دیگر آیات به آن اشاره شده است. شیر یک غذای کامل و دارای خواص فراوانی است. شیر موجب استحکام استخوان‌ها، روئیدن گوشت، برطرف‌کننده ضعف و شفای هر دردی است که برای نوشیدن آن هیچ شرط سنی و اقلیمی وجود ندارد.

امام علی علیه‌السلام فرمود: نوشیدن شیر، شفای هر دردی جز مرگ است. امام صادق علیه‌السلام فرمود: گردو و پنیر، چون با هم جمع شوند درمان اند اما اگر از هم جدا شوند، درد می‌شوند و امام کاظم علیه‌السلام در مورد ماست فرمود: هر کس می‌خواهد ماست بخورد و ماست او را زیان نرساند افزودنی که طبع گرم دارد به آن اضافه کند، مانند: نعناع، گل محمدی، گلپر در روایت به عنوان مثال آمده است.

زمان غذا خوردن

چه زمانی باید غذا خورد؟ و اسلام در خوردن به چند وعده غذا توصیه می‌کند؟ تقسیم غذاهای روزانه در چند وعده غذایی، از اصول مهم الگوی غذایی صحیح است که در قرآن بدان اشاره شده است: "وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا". برای بهشتیان در صبح و شام روزی آماده است (سوره

چگونه الگوی تغذیه و زندگی سالم برای فرزند خود باشیم

کودکان در سال‌های اول زندگی، به شدت از والدین خود الگو می‌گیرند. از این رو والدین برای تضمین آینده بهتر فرزندان خود، بایستی روش زندگی سالم و تغذیه صحیح را از سنین پایین و در عمل به کودکان بیاموزند. آن‌ها نیاز دارند تا عادات صحیح تغذیه‌ای را در قالب مثال‌های ساده فرا گیرند. مثلاً باید شاهد عادت جویدن و آرام خوردن غذا به‌ویژه مصرف سبزیجات، میوه‌ها و غلات کامل به همراه وعده‌های اصلی غذایی و یا به صورت میان وعده از سوی والدین خود باشند. هنگام خرید مواد غذایی همراه والدین خود باشند و در انتخاب غذای سالم مشاهده، سؤال و دخالت نمایند. با به‌کارگیری خلاقیت، غذاها با اشکال جالب و متنوع تزئین و اسامی جالب و جذاب مطابق با روحیه کودک برای آن‌ها انتخاب شوند. برای همه افراد خانواده یک نوع غذا تهیه شود و از درست کردن غذاهای جداگانه و مورد پسند کودکان بعد از ۲ سالگی پرهیز شود. به هیچ وجه برای ابراز عشق و علاقه خود به فرزندان و یا تشویق آن‌ها، از تنقلات کم ارزش و پر کالری استفاده نشود نشان دهید. زیرا عملاً به آن‌ها می‌آموزد که این خوردنی‌ها از غذاهای معمولی بهتر هستند. در هنگام صرف غذا به همدیگر توجه و در مورد موضوعات شاد صحبت کنند و از هر گونه مشاجره و بروز استرس اجتناب نمایند. از تلویزیون به عنوان ابزاری برای ترغیب کودک به صرف غذا استفاده نشود. به جای اجبار کودک در مصرف یک غذا به او حق انتخاب غذای مورد علاقه خود از میان چند غذای سالم داده شود. در طول شبانه‌روز بیش از دو ساعت اجازه تماشای تلویزیون یا استفاده از کامپیوتر و تلفن‌های هوشمند به کودک داده نشود.

والدین با انجام یک فعالیت ورزشی مفرح و مستمر، کودک را به ورزش و فعالیت بدنی تشویق نمایند. بدخوری و ذائقه نامناسب والدین و اطرافیان نزدیک در شکل‌گیری الگوی غذایی او تأثیر بسزایی دارد. مناسب باشید. امتحان غذاهای جدید بایستی هنگامی که او گرسنه است انجام گیرد و از به کار بردن زور و اجبار در مصرف آن‌ها اجتناب شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به نقش تغذیه در سلامت، رهکردهای اسلامی اعم از قرآن و احادیث در بهداشت تغذیه و غذای سالم و پاک مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که سلامت جسمی، از طریق استفاده از غذای پاک، تنوع غذایی، تعادل در مصرف دنبال می‌شود. دین مبین اسلام با توصیه به استفاده از غذای حلال و پرهیز از غذای حرام، خداوند را به عنوان رزاق حقیقی معرفی و معنویت در سلامت را جستجو می‌کند. نگرش معنوی به رزق و تقید به استفاده از غذای حلال، شاخص‌های سلامت روان از قبیل آرامش، اخلاق‌مداری و عمل صالح را به دنبال دارد. اطعام به فقرا، توزیع عادلانه غذا در جامعه اسلامی، از دیگر آموزه قرآنی است که با آن سلامت اجتماعی محقق می‌شود. از این رو، بهداشت تغذیه قرآنی در راستای جهت‌گیری نگرش سلامت جامعه‌نگر است؛ چراکه به همه ابعاد سلامت از قبیل

مفهوم آیه شریفه ۳۱ سوره اعراف: "كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا". که در نگاه نخست بسیار ساده به نظر می‌رسد، امروز در رتبه مهم‌ترین دستورات بهداشتی (و تغذیه سالم) قرار گرفته است. زیرا سرچشمه بسیاری از بیماری‌ها، غذاهای اضافی (داخل معده) است که به صورت جذب نشده در بدن باقی می‌ماند. مرحوم طبرسی در تفسیر مجمع‌البیان مطلب جالبی نقل کرده است: هارون‌الرشید طبیعی مسیحی داشت که مهارت او در طب معروف بود. روزی این طبیب به یکی از دانشمندان اسلامی گفت: من در کتاب شما چیزی از طب نمی‌یابم در حالی که دانش مفید بر دو گونه است: علم ادیان و علم ابدان. او در پاسخ چنین گفت: خداوند همه دستورات طبی را در نصف آیه از کتاب خویش آورده است. "بخورید و بیاشامید و اسراف نکنید" و پیامبر ما نیز طب را در این دستور خویش خلاصه کرده است: «معده، خانه بیماری‌ها است و امساک، سرآمد همه داروها است و بدنت را از آنچه بدان عادت صحیح داده‌ای محروم مکن» طبیب مسیحی وقتی این سخن را شنید گفت: قرآن شما و پیامبرتان، برای جالینوس (طبیب معروف) سخن طبیبانه‌ای باقی نگذارده‌اند (۱۳).
امام رضا علیه‌السلام فرمود: "لو ان الناس قصدوا فی الطعام لاعتدلت ابدانهم"؛ اگر مردم در خوردن غذا میانه‌رو باشند، بدن‌های آنان اعتدال پیدا می‌کند.

آداب غذا خوردن

در روایات معصومین علیهم‌السلام و فقه اسلامی، تحت عنوان «آداب خوردن و آشامیدن» به چگونه خوردن غذا پرداخته که به آن‌ها اشاره می‌کنیم: پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: "شستن دست‌ها، پیش از غذا شفای تن".
شستن گوشت قبل از پختن، شستن میوه با آب، شروع غذا با دعا و شکر الهی، آغازکردن و پایان بردن غذا با نمک، آغاز کردن از سبک‌ترین غذاها، مانند، سوپ، سالاد، خوردن غذای گرم قبل از سرد شدن، پرهیز از خوردن غذای داغ، پرهیز از فوت کردن در غذاها و نوشیدنی‌ها، کراهت پاک کردن کامل گوشت استخوان، برداشتن لقمه کوچک و جویدن کامل آن و دست کشیدن از غذا قبل از سیر شدن کامل، خوردن از قسمت جلوی خود، نگاه نکردن به صورت دیگران در موقع غذا خوردن، دعاکردن پس از غذا، نخوابیدن بلافاصله پس از خوردن غذا، خلال یا مسواک زدن پس از غذا

آداب آشامیدن

گفتن "بسم‌الله" پیش از آشامیدن و "الحمدالله" بعد از آن، نیاشامیدن آب فراوان و آشامیدن به سه نفس و مکیدن آن و سر نکشیدن یکجا. آشامیدن آب به صورت ولرم و ندمیدن در آب و بستن دهانه ظرف آب، نیاشامیدن آب در بین غذا و در پی چربی و غذای چرب و خوردن غذای گرم و شیرینی، نیاشامیدن آب از کنار دسته ظرف یا لبه شکسته آن، نیاشامیدن آب سرد در حمام (۱۲).

جامع خواهد بود. لذا ضروری است در تحقق سلامت، به اصول تغذیه سالم و یا شاخص‌های تغذیه در ابعاد جسمی، روانی، معنوی و اجتماعی بارویکرد وحیانی بیش از پیش توجه شود. حقایقی که عاری از هرگونه خطا و اشتباه است و انسان را به سرمنزل سلامت می‌رساند.

سلامت جسمی، روانی، معنوی و اجتماعی توجه دارد. حقایقی که به نوعی بر اعجاز علمی قرآن دلالت دارد. این در حالی است که در مکاتب غیردینی، به شاخص‌های سلامت تغذیه در بعد روحی و معنوی اشاراتی نمی‌توان یافت.

توجه به چنین آموزه‌ای در تغذیه، منشأ تحقق سلامت در مفهوم

Original Article

Health and Food Security and Dietary Pattern in a Healthy Family Life with Emphasis on Islamic Lessons

Majid Hajifaraji^{1*}

Abstract

Background: Physical and economic access to adequate, healthy and nutritious food for all people at all times is the universal definition of food security, and the food available provides the dietary needs that are consistent with their preferences for an active and healthy life. In this regard, having a healthy dietary pattern in the family can help in promoting this situation.

Health is one of the most valuable categories in Islamic culture. One of the approaches of the Qur'an is its nutritional recommendations in several verses. The purpose of this study is to introduce nutritional health and the role of Qur'anic teachings and hadiths in relation to human health.

Methods: The present study is based on descriptive and conceptual methods. First, by referring to the interpretive sources of Quran and Hadith, as well as searching in databases, the necessary information was collected and then the mentioned materials were summarized according to the objectives of the research.

Results: The lessons of nutrition and health in Islam, by introducing a healthy and appropriate model for achieving body health based on food diversity, safety, cleanliness and food solubility, pursues spirituality in health, peace of mind and good mood. Sustainable food security is based on the possibility of access and fair distribution of food in the Islamic society, especially for low-income and vulnerable families. Other lessons of the Qur'an and Hadith.

Conclusion: According to the emphasis of Quranic teachings and hadiths, the model of healthy eating should include physical, psychological, social and spiritual indicators. Therefore, the rulers and policy makers of Islamic societies should be serious in creating and promoting health and nutritional safety according to the mentioned indicators and recommended principles.

Keywords: Feeding Behavior, Food Safety, Mental Health, Nutritional Science, Spirituality

منابع

1. Helmsresht P, Del pish A. The principles of Nutrition and food Hygiene. Tehran: chehre press; 1370. [In Persian]
2. World Food Summit: Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. Rome: FAO; 1996.
3. The Holy Quran, translation & commentary, by Makarem shirazi N, Qom: qalam press; 1389.
4. Noori M. Feeding in Quran. Tehran: Vagefi press; 1998. [In Persian]
5. Ragheb Esfahani H. Al- Mofradat. Damascus. Dar al-elm press; 1988.
6. Majlesi M. The Holy Quran. Beiyrot: Vafa press; 1983.
7. Hoseini J, Hoseini M. Impacts of spiritual health and hygienic of the forbidden meat in Islamic view: in book of national symposium about halal meat. Birjand; 2005. [In Persian]
8. Tabatabaei MH. Philosophy of Economic and Islam. Qom: Haozeh Elmiye Press; 1982. [In Persian]
9. Quran and medicine, Collected by Abasnejad M, Mashhad: Quranic Studies foundation of Haoze & University Publication; 2006. [In Persian]
10. Hawzah databases. Available at: www.hawzah.net
11. Diet Foof for Americans. Available at: <https://www.fns.usda.gov/cnpp/dietary-guidelines-americans>
12. Hassoun magazine. Available at: www.hawzah.net
13. Ganjineh. Available at: www.hawzah.net

1. * Corresponding Author: Associate Professor, National Nutrition & Food Technology Research Institute, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Member of National Academy of Medical Sciences Islamic Republic of Iran